

**РОБІТНИЧО-СЕЛЯНСЬКІ ТЕАТРИ УКРАЇНИ В РЕАЛІЗАЦІЇ
БІЛЬШОВИЦЬКОЇ ПОЛІТИКИ НА СЕЛІ У 1929 ТА 1930 РОКАХ
(ЗА МАТЕРІАЛАМИ ЖУРНАЛУ «СІЛЬСЬКИЙ ТЕАТР»)**

Грінченко Віктор Григорович

кандидат історичних наук, доцент
доцент кафедри історії України та всесвітньої історії
Центральноукраїнський державний університет
імені Володимира Винниченка, м. Кропивницький
e-mail: grvi63@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0002-2852-3650>

***Анотація.** У статті висвітлюються та аналізуються різнопланові матеріали із мистецького громадсько-політичного журналу «Сільський театр» (друкованого органу Харківського міського відділу мистецтв управління політосвіти УСРР), в яких прямо чи опосередковано відображена участь пересувних робітничо-селянських театрів України в реалізації більшовицької політики на селі у 1929 та 1930 роках. Зроблені висновки, що в зазначений період робітничо-селянські театри, поряд із сценічними постановками популярних на той час п'єс, досить широко практикували так звані малі театральні форми: невеликі п'єси-агітки, інсценізації, «живі газети», частівки тощо. Робсельтеатри демонстрували стійку тенденцію щодо оновлення свого репертуару. Вилучалися «старі» постановки та відбувався перехід переважно на п'єси з «революційним» змістом, що демонстрували виразне класове спрямування та відображали в художній формі найважливіші питання «сучасного моменту». У діяльності робітничо-селянських театрів України ще активніше продовжували відбуватися організаційні зміни, спрямовані на заміну старих професійних акторів на молоді «чисто класові» кадри із числа здібних драмгуртківців. Вимоги, які висувалися до робітничо-селянських театрів, явно зужували сценічний аспект їхньої діяльності та зобов'язували приділяти велику увагу політпросвітній роботі. Працівники театрів мали бути готовими відповісти практично на всі актуальні питання своєї аудиторії, пов'язані з радянськими перетвореннями в тогочасному селі. Пересувні робсельтеатри повинні були фактично перетворюватися в агітмистецькі бази та брати активну участь в різних кампаніях, які відбувалися в рамках більшовицької політики на селі: хлібозаготівля, посівна кампанія, колективізація, розкуркулювання та ін. Для селянства, яке дотримувалося «класово правильної» лінії, робсельтеатри могли практикувати деякі заохочення: безкоштовні концерти, знижку на квитки своїх вистав тощо.*

***Ключові слова:** робітничо-селянські театри, Україна, 1929-й і 1930-й роки, сценічна діяльність, політпросвітня робота, більшовицькі кампанії на селі, журнал «Сільський театр».*

Постановка проблеми. Від початку радянської доби театр в Україні, як один з масових видів мистецтва, перебував в полі зору нової влади. Професійний театр досить повільно переходив на службу більшовикам, але його соціальну функцію частково взяла на себе радянська театральна самодіяльність. Прагнення якось узгодити українське театральне життя з комуністичною ідеологією породило таку

специфічну організаційну форму як пересувний робітничо-селянський театр (РСТ), що був розрахований на масового глядача [Захарченко, 2006, с. 143].

Робсельтеатрівський рух в Україні розпочався ще з 1924–1925 рр. на Одещині [Робсельтеатрівець, 1930, с. 23]. Ця форма театрального мистецтва отримала подвійне спрямування. По-перше, «культурницька» робота, що передбачала ознайомлення широких мас «зі зразками старої культури». По-друге, «революційна» робота, яка мала на меті просування нового репертуару з «класовою установкою», а також організаційно-інструкторська робота «на периферії» [Предславич, 1927, с. 2].

У даній публікації ми мали **на меті** зосередити увагу на діяльності робсельтеатрів України в реалізації більшовицької політики на селі у 1929 та 1930 роках. Цей час був примітний у зв'язку з форсуванням курсу на колективізацію й розкуркулення та із відповідним посиленням «революційної» складової у діяльності робітничо-селянських театрів.

Історіографічний огляд та джерела дослідження. Тематика, що пов'язана з діяльністю робітничо-селянських театрів в Україні, знайшла своє певне відображення в ряді праць, що вийшли в радянський період та в незалежній Україні, зокрема у колективній монографії «Шляхи і проблеми розвитку українського радянського театру» [Шляхи, 1970], в дисертаційному дослідженні Н. Полтавець [Полтавець, 2021], у статтях І. Галась [Галась, 2010], М. Захарченко [Захарченко, 2006], О. Федотової [Федотова, 2020] та ін. Характер та обсяг висвітлених у цих працях аспектів означеної проблематики дає підстави для продовження її розгляду.

В якості джерела нами були використані матеріали мистецького громадсько-політичного журналу «Сільський театр» – друкованого органу Харківського міського відділу мистецтв управління політосвіти УРСР. В ньому публікувалися п'єси, інсценізації, рецензії на вистави професійних та самодіяльних театрів, поради аматорам театрального мистецтва, новини про діяльність різних театральних колективів, актуальні дискусійні матеріали для обговорення.

Виклад основного матеріалу. В зазначений період у діяльності робітничо-селянських театрів досить широко практикували так звані малі театральні форми, матеріал для яких часто брали саме із цього журналу. Тому скласти певне уявлення про різноплановий «революційний» репертуар для робсельтеатрів та драмгуртків можна на основі відповідних публікацій у цьому журналі. Наведемо деякі характерні приклади.

У драмі на шість епізодів П. Мізюна «Новими стежками» серед дійових осіб фігурують персонажі з промовистими прізвищами: сільський комуніст Микола Комунченко, куркуль Первак Никанор [Мізюн, 1929, с. 4]. Досить промовисті прізвища є у сцені двох селян за авторством Ярового «Панкрат та Кіндрат». Панкрат Гуртовий – добре одягнений, здоровий з виду, говорить впевнено і весело. Кіндрат Самотужний – обшарпаний, з виду нужденний, говорить ніби сам до себе, опирається на костура. Панкрат радить Кіндрату не ходити до куркуля Хапуна позичати зерно для сівби, а працювати в колективі [Яровий, с. 22]. Подібне бачимо у П. Горбенка «Буває й таке» («Бувальщина на дві картини до Тижня лісу»), де член сільради із характерним прізвищем Латайматня разом зі своїм кумом незаконно рубав дерева в лісі [Горбенко, 1929].

У п'єсі А. Кірзнера на сім епізодів «Земля – мати» серед дійових осіб також фігурують персонажі з промовистими прізвищами. Повзун – куркуль, який агітує

проти «комуни». Незнай Кузьма і Несміляк Пилип – селяни-середняки. Голова сільради Козлов – п'яниця, який за горілку служить куркулям. Дія п'єси відбувається в селі «Веселі Горби» – темному, глухому, відірваному від культурних центрів, яке «живиться різними провокаційними чутками, що сіють куркулі, аби краще смоктати бідноту, бо вона може забажати в артіль зорганізуватись, або чого доброго – в комуни» [Кірзнер, 1929, с. 3, 23].

У невеличкій п'єсі М. Ісаєва «Переможець – березень», анотованій як «Масове дійство до дня 8 березня, на тему колективізації та засівкампанії», куркулеві і його спільнику спекулянту Фертику не вдалося купити худобу у п'яниці Миколи, що вирішив продати її перед вступом до кологоспу. На заваді стає дружина Миколи – активна прибічниця колективізації Параска. Вона дорікає чоловікові, який з куркулями заодно руйнує господарство, заявляючи, що йому не місце в їхньому колективі. А «куркульській морді» та його спільнику погрожує, що таким, як вони, вже давно приготували «міцну заградовану кімнату». В епілозі п'єси гурт селян, членів колгоспу (і серед них Параска з прапором), радісно зустрічають робітничу бригаду із числа «шахтарів Артемівщини», яка прибула, щоб допомогти їм провести «велику відповідальну кампанію весняного засіву» та разом з ними «через масову колективізацію простувати до соціалізму» [Ісаєв, 1930, Переможець].

П'єса-жарт на одну дію П. Горбенка «Прейскурант отця Максима» висміює попа, який за краще ім'я для дитини (за хрестини) вимагає більшу плату у селянина. Імена, які пропонує під селянинові, вельми специфічні: Віл, Хуздазад, Павсикакій, Істукарій, Варипсава, Дула, Екзакустозиян, Кукша, Натермуфій, Пуплій, Тарах, Пуд, Луп, Лот, Пахом та ін. Кінець кінцем цей селянин відмовляється від хрестин у попа та вирішує, що краще йому йти реєструвати дитину до сільради [Горбенко, 1930, Прейскурант].

В інсценізованій вечірці за колективізацію «СОЗ» за авторством О. Струменка присутній характерний персонаж Куркуленко, який втілював образ заможного селянина, одного із «шкідників колективізації». В діалозі з попом він, зокрема, говорить, що «мода пішла на колективи», які «одбивають людей від роботи», та що «мало вже залишилося бідноти, яка за позичене мені відробляє» [Струменко, 1929, с. 5, 10]. Менше ніж за півроку журнал знову друкує цю інсценізацію у переробленому варіанті А. Ісаєва під назвою «Новий Шлях» [Струменко, 1930]. У режисерських зауваженнях до неї Л. Каневського було відзначено, що це вже не просто театральне видовище, а змішана форма інсценівки з театралізованою доповіддю, яка «мусить переконати своїх глядачів в тому, що колективне господарювання набагато краще від індивідуального» [Каневський, 1930, с. 11]. У цій п'єсі фігурують досить об'ємні театралізовані доповіді таких осіб як голова райвиконкому та агроном, що прагнуть донести селянам переваги колгоспів, використовуючи в тому числі компартійні постанови [Струменко, 1930, с. 3–4; 7–8].

В інсценівці на три картини із сільського життя П. Горбенка «Заколот» місцеві комсомольці агітують усупільнювати худобу та боротися проти «злочинного шкідництва» куркульства. Бідняцько-середняцькі збори виділяють бригаду, яка зробить облік всієї худоби та інвентаря мешканців села. Вимагають заборонити знищувати худобу, а злочинців притягнути до відповідальності. Куркулі вирішують здати у колгосп худобу, а зерно приховати, щоб не було чим її годувати,

---

вважаючи, що це налаштує селян проти колективізації. Але в село приїжджає робітнича бригада, голова якої повідомляє, що куркулям не вдасться обдурити селян. Вони сідають разом, щоб обговорити ситуацію, а куркулів проганяють [Горбенко, 1930. Заколот].

В одному із номерів журналу за 1930 р. була вміщена п'єса для «живої газети» під назвою «П'ятирічка» за авторством А. Ісаєва. Зазначалося, що вона є переробкою російськомовного матеріалу В. Вількена із «Живой театралізованной газеты». Діючі особи декламують і співають про переваги соціалізму, партію, комунізм, індустріалізацію, електрифікацію, п'ятирічний план [Ісаєв, 1930. П'ятирічка]. В режисерських зауваженнях до її постановки рекомендувалося для оформлення використати велику мапу капітального будівництва і плакати індустріального та сільськогосподарського характеру [Онищенко, 1930. Режисерські зауваження, с. 20].

Автор під іменем Кирило Заїжджий опублікував в журналі агітку «П'ятирічка в дії». Вона являла собою інсценізований матеріал по доповіді В. Куйбишева на XVI з'їзді ВКП(б) «Виконання п'ятирічного плану промисловості». Планувалося, що виконавцем її буде труп в 20–25 осіб, і що в залі будуть розвішані плакати та гасла з текстами із окремих епізодів агітки [Заїжджий, 1930, с. 30].

Щось подібне пропонувалося М. Невідомським в його «ораторії про перевиконання планів п'ятирічки «Шістнадцятому». Матеріалом для неї стала стаття із газети «Известия» за 20 червня 1930 р. «Опережаем темпы пятилетки, ускоряем победу социализма». Тут ведучий та кілька учасників у віршах прославляють партію, соціалізм, робітників, виконання п'ятирічки, колективізацію [Невідомський, 1930. Шістнадцятому].

Показовою є п'єса Лева П'ясецького «За новий колектив» [41], в якій чітко прослідковується тенденція переконати глядача, що запеклим ворогом соціалістичного будівництва на селі є глитаї (куркулі). Дехто із середняків не вбачає свого ворога в куркулях і допомагає їм пролізти до колгоспу. П'єса показує злочинні дії глитаїв, які підпалили клуню, де стояв трактор. У п'єсі центральною фігурою є колгоспниця Уляна. Це нова жінка, «рівноправний каменярь соціалізму», яка розбирається в класовій боротьбі і всю свою силу прагне направляти на колективізацію [Ірій, 1930, с. 9]. Цитуємо її слова із завершальної частини п'єси: «Куркулі і їхні прибічники – підкуркульники – це найголовніші вороги колективізації. Нам таких людей не треба. Знищимо куркуля як клясу, хай зміцниться наш колектив реманентом з куркульських господарств! Геть куркуля з нашої дороги! ... Хай живе наш новий великий колектив! ... Хай згинуть куркулі!» [П'ясецький, 1930, с. 9].

Досить характерним у п'єсі в цьому плані є також образ секретарки комсомольського осередку Гані Гаєнко, яка зокрема виголошує наступне: «Селянство зрозуміло всю вагу колективної праці, селянство масово йде до колективів і через два роки в нашій країні не буде ні одного так званого «самостійного хазяїна». Але великі труднощі стоять на нашому шляху. Ворог не спить. Куркуль оскаженів і з сил вибивається, щоби як небудь нашкодити нам» [П'ясецький, 1930, с. 6].

Музична комедія М. Гаєвського на шість картин під назвою «Шеф» [Гаєвський, 1930] теж переслідує мету показати боротьбу класів на селі. У ній

фігурує куркуль Тарас Кудря – голова церковної общини, власник млина та олійниці. Свою ненависть до радянської влади він приховує. Намагається організувати артіль із куркулів, щоб орендувати свій млин та олійницю, бере до себе двох дітей-сиріт, аби зберегти своє майно, яке обіцяє начебто переписати на них. Але в кінцевому рахунку радянські організації на селі викривають куркульські хитрощі [Мудра, 1930, с. 21].

П'єса І. Снісарського «Чабан» присвячена сучасному життю села й темі боротьби за колективізацію. Головним героєм у ній виступає колишній чабан Захарько, сільський активіст вже поважного віку. В кінці п'єси його вбивають куркуль Пузир, який утік із заслання, та його місцевий поплічник Гарасько. Але наголошується, що справа чабана не загинула. Селяни разом із делегацією робітників, які приїхали до них з міста, виходять на демонстрацію з комуністичними лозунгами [Снісарський, 1930]

Тему класової боротьби в колгоспі висвітлює агітка на три картини «Шашіль» [Миргородець, 1930]. Режисерські вказівки до неї акцентують увагу на тому, що необхідно показати її не як театральну продукцію для розваги глядача, а слід вплинути на його психологію, щоб глядач одержав емоційну зарядку для класової боротьби з куркульським елементом. Згідно змісту агітки, замаскований куркуль Швець зумів приховати своє минуле та пролізти до колгоспу. Він зображений як хитрий ворог наймитів та біднішого селянства, і його виключають з колективу. Автор загострює увагу на вияві несвідомої довірливості членів колгоспу, що захищали цього куркуля, не розібравшись добре в його особистості [Ходимчук, 1930].

П'єса А. Макаренка на три дії «Вовки» зображає життя заснованої на Поліссі комуні, яка зростає і міцніє. Та її зростання не дає спокою куркулям. Вони, як можуть, чинять шкоду: палять оселі, отруюють худобу, руйнують місток, заважають комунарам відібрати церкву. Проте злочинців викривають. Рубан – робітник із числа «двадцятип'ятитисячників», який прибув у це село, проголошує, що комуна «як промінь світла, що його боїться вовча згряя... Треба разом цей промінь світла перетворити у вогнище... Цей вогонь допоможе викрити ворога і знищити остаточно його. Сьогодні ми знімаємо дзвони. Сотні літ ці монастирські стіни туманили людей. Тепер ці стіни нам служитимуть... Знімай куркульський агітпроп!» [Макаренко, 1930, с. 17]. В режисерських порадах серед іншого зазначалося, що це «п'єса судово-пригодницького характеру», і потрібно «вести її в надто швидкому й напруженому темпі» [Онищенко, 1930. Режисерські поради, с. 17].

П'єса П. Горбенка «Крисогон» [Горбенко, 1930. Крисогон], досить примітивна за своїм змістом, змальовує приховану війну сільської бідноти з куркулями. Ворожий табір складається з несвідомої частини селянства (особливо жінок) та попів. Зображена боротьба з релігійною темрявою, забобонами, старими звичками. Показується нікчемність обряду церковних хрестин і пропагується новий обряд, що виступає «актом прилучення до громади нової людини». У режисерських вказівках до п'єси наголошується, що «на селі ворог сильний у несвідомості мас, і заволодіти їхньою свідомістю, не ображаючи почуття, і є наше сьогоднішнє завдання» [Невідомський, 1930. Режисерські, с. 14].

Подібна тематика представлена й у пропонованому журналом матеріалі для естради, а саме в антирелігійних частівках, які могли використовуватися у виступах

робсельтеатрів. В якості прикладу наведемо фрагменти з частівок «Релігійні забобони», опублікованих у листопаді 1929 р.:

Крамар, піп та куркуль –

Нерозлучна трійця.

Ненавидять владу Рад

Аж по самі вінця.

Дзвонив піп, дзвонив дяк,

Дзвонила й дячиха.

Ніхто в церкву вже не йде –

В полі трактор чмиха.

Пролетіли чорні дні.

Не вернуть ніколи –

Ось церкви вже віддають

Під клуби та школи [Гак, 1929].

Як відомо, у березні 1930 р. газета «Правда» надрукувала статтю Й. Сталіна «Запаморочення від успіхів», в якій він засудив «перегини» у колгоспному будівництві, переклавши всю вину на місцевих керівників. Цей факт був відображений, зокрема, у доступній для пересічного селянина формі, в «Колгоспних частівках», які опублікував журнал (цитуємо фрагменти):

«Ну, зате, колгосп-сусіда

Незрівнянний молодець –

Усупільнив ложки й відра

І щось кілька пар яєць.

Пояснити не зуміли

Директиви Сталіна.

І тому в великім ділі

Отака прогалина.

Засіває трактор ниву.

Пихкає горючєс,

Ми активно, колективом,

Проти перекручувань» [Колгоспні, 1930].

Характерні за своїм змістом частівки пропонувалися для виконання до жнив та до осінньої польової кампанії 1930 р. Ось фрагменти із частівок під назвою «Більшовицькі жнива»:

Комсомол, бідняк і наймит

На залізного коня!

В бій, щоб виконати вчасно

Політичне завдання.

Куркулі за всяку ціну

Жнива пробують зірвать

Їм у відповідь: Ми будем –

Більшовицьким темпом жать!

Обрахуйте свої сили,

Ви – господарі землі,

Вирушайте темпом жавим –

Щоб тремтіли куркулі» [Журба, 1930].

А ось фрагменти з іншого, подібного за жанром, твору під назвою «Другий більшовицький засів»:

Упорались з весняною,

Зібрали урожай.

Осіню більшовицьку –

Колгоспи починай...

Куркуль сичить гадюкою.

Безсило чуба рве.

Біднота колективами –

Засіє і зоре!» [Зосименко, 1930].

Серед найбільш популярних п'єс у період, який розглядається, була «Диктатура» Івана Микитенка, написана в 1929 р. В рецензії, передрукованій журналом з однієї із газет, можемо бачити позитивні та негативні судження про неї, але заголовок рецензії цілком безапеляційний: «"Диктатура" – прекрасна п'єса». Серед позитивів відзначено, що драматург розробляє тему відносин міста з селом на такому важливому й гострому питанні як хлібозаготівлі. Він зумів представити цю тему «в переконливих, правдивих образах і ситуаціях та в цілковитій згоді з духом політики нашої партії. Адже у подібній п'єсі легко збитись на звичайну крикливу агітку, якою тепер глядача взяти вже важко» [Ш-ко, 1930].

Один із дописувачів до журналу зазначав, що тепер по всіх великих державних театрах: у Києві, в Одесі, в театрі Заньківчан та по робсельтеатрах виставляють відому п'єсу Івана Микитенка – «Диктатура». На його думку, автор п'єси показав сильний негативний тип куркуля. В образі Чирви сконденсовані всі найяскравіші контрреволюційні риси сучасного куркуля. Однак викристалізованого образу класово свідомого незаможника у цій п'єсі немає. Незаможник Малоштан «своєю мрійністю смішить глядача і зовсім не є представником тієї сили, що тепер утворює сотні тисяч колгоспів. ... чому нема типічного класово свідомого незаможника, який би показав силу, міцнішу за куркульську?» [Носенко, 1930, с. 6].

В селі Деркачах, яке відвідав Другий Харківський робсельтеатр, п'єса «Диктатура» користувалася великим успіхом серед незаможників і батраків. Від куркулів одержали анонімну листівку з погрозами негайно забиратися зі своєю «Диктатурою» під три чорти, чи й далі, бо «ребра пощитаємо» [Правдін, 1930]. У Вовчанському районі «розлютований класовий ворог» закидав театрові, що той «приїхав висміювати справжніх селян-хліборобів», але, за словами автора замітки, «ніхто не прислухався до гадючого сичання: – театр був щодня переповнений на 200% нашим основним глядачем – колективізованим селянством» [Правдін, 1930]. Сумський робсельтеатр, який розпочав працювати у травні 1930 р., своєю першою виставою зробив саме «Диктатуру», яка справила «велике враження» на глядачів [Кекін, 1930].

Зі слів одного із дописувачів журналу, популярністю користувалася у селян і п'єса «Новими стежками», «хоч художньо і слабенька, але темою своєю актуальна», й після неї селяни цілими групами (53 чоловіки в селі Юрківці Шепетівського району) вступали до СОЗу [Вітавський, 1930, с. 16].

Загалом замітки в журналі демонструють виразну тенденцію щодо змін у тогочасному репертуарі робсельтеатрів. Так у березні 1929 р. V-й районний з'їзд рад Краснокутчини констатує, що Харківський державний пересувний робсельтеатр є

«розсадником української соціалістичної культури», відзначає його «бездоганне художнє виконання вдало підбраного репертуару, який відображає класову боротьбу як у нас на селі, так і за кордоном» [Витяг, 1929]. Навесні 1929 р. Харківський робсельтеатр проводив інструктаж драмгуртків, і один із завклубів, якому подобались п'єси Винниченка, не хотів погоджуватися, що ідеологія його п'єс є чужою, дрібнобуржуазною. Та актори драмгуртка в цьому клубі підтримали саме цю точку зору й визнали, що п'єси Винниченка не слід виставляти для «робітничо-селянського глядача» [Каневський, 1929, с. 37]. Влітку 1929 р. у публікації «Рік роботи Київського державного пересувного селянського театру» було сказано, що «село потребує хороших п'єс з революційним змістом» [Рожен, 1929, с. 18].

У жовтні 1929 р. керівник робсельтеатру Шепетівщини О. Вітавський звітував про перший рік роботи свого театру, та зокрема зазначав: «Щоб ширше задовольнити вимоги всіх шарів трудового глядача, репертуар театру складено таким чином, щоб відбивав у своїх п'єсах життя та побут робітника, селянина, червоноармійця і службовця» [Вітавський, 1929, с. 24]. Восени 1930 р. він також інформував про те, що роботу їхнього театру наполовину переведено на малі театральні форми, для постановки яких використовують журнал «Сільський театр» [Вітавський, 1930, с. 25].

На початку 1930 р. Миколаївський робсельтеатр повідомляв, що всі проінструктовані ним в політичному та художньому плані драмгуртки дали обіцянку перейти на виключно революційний репертуар та стати на допомогу партії і владі перебудувати село [Ласкавий, 1930, с. 22]. Відгукуючись на вимоги «чіткої класової лінії в роботі на селі» Харківський державний перший робсельтеатр навесні 1930 р. вирішив вилучити зі свого художньо-виробничого плану «п'єси старого репертуару» та «в бойовому темпі» підготувати нові вистави: «Диктатура» І. Микитенка, «Про що жито співає» І. Кочерги та деякі інші, а також використати для малих театральних форм цінний матеріал, що є в журналі «Сільський театр» [Правдин, 1930, с. 28].

Тоді ж репертуар Криворізького робсельтеатру складали п'єси, що відбивали в художній формі «найважливіші питання сучасного моменту». Робився наголос, що «театр своїм змістом зовсім не буде засобом розваги, він повинен стати бойовим органом класово політичного виховання пролетаріату та селянства». Зокрема, для обслуговування малонаселених та віддалених пунктів було організовано дві бригади, репертуар для яких складався із малих театральних форм [Сидоренко, 1930, с. 29].

В окреслений рамками статті період у діяльності робітничо-селянських театрів України продовжували відбуватися організаційні та структурні зміни. В опублікованій у травні 1930 р. в порядку обговорення статті Г. Правдина «Реконструкція праці робсельтеатрів» констатувалося, що проблему кадрів у більшості РСТ досі остаточно не вирішено. Тому, не маючи у своєму складі потрібної кількості молодих свіжих сил, театри незабаром ризикують потрапити в катастрофічне становище, оскільки не зможуть належним чином, з урахуванням високих політичних і художньо-мистецьких вимог, обслуговувати колгоспи. Потрібно негайно розпочати переключення складу зі старого професійного акторства на «молодняк», який при належному вихованні через деякий час вирішить проблему нових, «чисто класових кадрів РСТ». Робсельтеатрам пропонувалося

забезпечувати себе молодими кадрами із здібних драмгуртківців [Правдин, 1930, с. 28].

Також наголошувалася, як серйозна справа, потреба зміни побутових відносин акторів: «Час уже знищити суто професійні старі акторські звички. Робсельтеатрівці, пропагуючи з художньої трибуни реконструкцію сільського господарства, мусять перші стати прикладом утворення нового побуту, бо щоб перевиховати суспільство, треба самим показати приклад». Зокрема, в цьому плані 1-й Харківський державний РСТ намітив запровадити громадське харчування в театрі, громадське постачання одягом, взуттям, театральними засобами виробничого характеру тощо [Правдин, 1930, с. 29].

Аналізуючи матеріали журналу, можна побачити, що вимоги, які тоді висувалися до робсельтеатрів, явно звужували сценічний аспект їхньої діяльності й акцентували увагу на громадсько-політичній та освітній роботі. Так на початку 1929 р., звітуючи про річний період діяльності Запорізького робсельтеатру, автор публікації зазначив, що створюючи його, місцева окрполітпросвіта намітила щодо нього такі вимоги: «РСТ мусить повезти на село нову революційну п'єсу в належній мистецькій обробці; РСТ повинен своїми виставами не лише показати глядачам класові прошарки села, а й практично допомогти селянській бідноті в повсякденній роботі, в боротьбі з куркулем; РСТ мусить бути громадсько-політичною організацією, що наочно демонструє в селі користь машинізації, механізації сільського господарства, нових форм господарювання; РСТ повинен провадити політпросвітню роботу» [Семесенко, 1929, с. 23].

У грудні 1929 р. відзначалося, що Прилуцький РСТ не замкнувся в суто театральну роботу – перед кожною п'єсою робить реферат, зв'язуючи сюжет п'єси з загальним соціалістичним будівництвом. Співробітники цього театру займаються самоосвітою в напрямку підвищення кваліфікації та політичної свідомості [Орленко, 1930]. На початку 1930 р. Миколаєвський РСТ поставив за мету брати «найактивнішу участь в кампанії колективізації та у весняній засівкампанії». Працівник театру мав відповісти на всі запитання селянина: про перебудову сільського господарства, засівкампанію, колективізацію тощо [Ласковий, 1930]. У 1929 і 1930 роках Зінов'євський РСТ ім. Шевченка брав активну участь в усіх кампаніях на селі (хлібозаготівлі, посівкампанія, колективізація, розкуркулювання) [Федотов, 1930].

В резолюції першої Всеукраїнської конференції робсельтеатрів влітку 1930 р. зазначалося: «Окружні РСТ повинні стремити до своєї реорганізації в агітмистецькі бази, схороняючи й надалі свою назву Робсельтеатра. В складі РСТ мають бути агроном, лікар, художник, музикант, співак, організатор дозвілля і розваги молоді, хореограф. При цих РСТ мандрують виставки: санітарна, антирелігійна, з індустріалізації (п'ятирічка, електрифікація), бібліотечно-видавнича, піонерська-освітня і т. п. З ними працюють кіно-пересувка, радіо-пересувка. Одночасно РСТ проводять просунення книжки, журналу, газети, нової пісні й нової п'єси» [Резолюції, 1930, с. 30].

Як зазначав директор Харківського РСТ Г. Правдин, для «просунення української книжки на село» при театрі було організовано пересувний кіоск з дешевими книжками із сільського господарства, скотарства, городництва, садівництва, нової художньої літератури. Театр на селі помітно витісняє собою

церкву, видатки на релігійні потреби зменшуються і замінюються на культурні: замість церковних свічок селянство купує в кіоску робсельтеатру дешеву українську книжку, що навчає його поліпшувати сільське господарство, тверезими очима дивитися на життя [Правдин, 1929, с. 51].

РСТ практикували заохочення для селян, які дотримувалися «класово правильної» лінії. Так Харківський пересувний державний РСТ в кампанію хлібозаготівлі й переобрання рад «взяв діяльну участь, даючи безкоштовно для виборців та селян, що колективно здавали хліб, літучі концерти та певну знижку на квитки наших вистав (35–50%)» [Правдин, 1929, с. 51].

У публікації «Дитячі вистави селянським дітям» її авторка зазначила, що бувають такі села, де діти зовсім не знають, що таке вистава, та що по селах батьки посилають дітей до церкви та виховують їх так, як виховували і за старих часів. І майже немає ніякої пропаганди та розваги, яка б замінила церкву. Зокрема, пропонувалося готувати спеціально для дітей постановки малих театральних форм: одноактівки, де мало дієвих осіб, дитячі пісні, декламації тощо – і ці вистави влаштовувати при школах [Євсіна, 1929].

Слід зазначити, що у другій половині 1920-х рр. в Україні кожного року зростала кількість робітничо-селянських театрів, проте деякі з них, не маючи належної матеріальної підтримки, через один–два роки розпадалися [Робсельтеатрівець, 1930, 24].

Станом на початок квітня 1930 р. в Україні налічувалося 22 окружних робітничо-селянських театри. Серед них 19 діючих театрів: Артемівський, Білоцерківський ім. Л. Курбаса, Вінницький, Запорізький ім. Дніпрельстану, Зінов'євський ім. Шевченка, Київський Селянський Пересувний, Коростенський, Криворізький, Маріупольський, Миколаївський, Першотравенський, Полтавський «Червоний Перець», Прилуцький, Роменський ім. Затиркевич-Карпінської, Харківський № 1, Харківський № 2, Харківський «Веселий Пролетар», Чернігівський ім. Коцюбинського, Шепетівський ім. Блакитного та ще три театри перебували в стані організації: Дніпропетровський, Луганський, Сумський [Робсельтеатрівець, 1930, 25]. Окружні театри обслуговували цілу округу за певним планом та маршрутом.

На цей же час в Україні діяли також ще 9 робсельтеатрів районного значення: Болгарський національний (Мелітопольщина), Волочиський, Кагарлицький Колгоспної Молоді, Краснокутський (Харківщина), Лохвицький ім. Тобілевича, Мерэф'янський (Харківщина), Олексіївський (Харківщина), Томашпільський, Червоноградський ім. Котляревського (Полтавщина) Районні робсельтеатри переважно обслуговували свій район (села, колгоспи, радгоспи, цукроварні), а іноді й деякі інші райони своєї округи [Робсельтеатрівець, 1930, 25].

Деякі із дописувачів журналу «Сільський театр» ставили питання про необхідність організації нових робсельтеатрів. Зокрема, на початку 1930 р. один із сільських комсомольців із тодішньої Шевченківської (з центром у Черкасах) округи відзначав, що вже неодноразово «стояло питання в пресі про організацію на Шевченківщині робсельтеатру, але дальше щирих побажань справа не рушила». Також він зауважив: «На сьогодні в окрузі, де заведено суцільну колективізацію, найпотрібніший великий мистецький заклад, що творив би пролетарську культуру.

Ми іноді викидаємо кошти на щось менш потрібне, а за це забуваємо» [Комитько, 1930].

Уявлення про основні показники тогочасної діяльності робсельтеатрів можна скласти із «умови на соціалістичне змагання», укладену в січні 1930 р. (чинну до жовтня 1930 р.) між 1-м Харківським державним та Зінов'євським державним ім. Т. Шевченка робсельтеатрами. У першому із вказаних театрів налічувалося 26 осіб художнього та 6 осіб технічного складу, у другому – 20 осіб художнього та 4 особи технічного складу. Кожен із двох театрів взяв зобов'язання: підготувати протягом біжучого сезону три нових вистави; давати кожен місяць пересічно по 24 вистави; скликати на рік не менше як 18 художніх інструктивних нарад драмгуртків та провести один окружний двотижневий семінар керівників сільських драмгуртків своєї округи; організувати не менше як у 10 населених пунктах вечори самодіяльності; провести не менше 10 широких диспутів з глядачами про працю РСТ; мати тісний зв'язок з драмгуртками своєї округи, Київським театральним музеєм, редакцією журналу «Сільський театр»; дати не менше 30 вистав на рік для «культпоходів організованого глядача» (КНС, комун, профспілок); дати не менше 6 безкоштовних вистав в армійських частинах, охопити виставами 50% організованого глядача; довести до 100% участь художнього складу театру в інструктивній політосвітній роботі та у виробничих нарадах; організувати не менше як 120 лекцій на рік для підвищення кваліфікації актора та політграмоти; організувати показову виставку-вітрину; щомісяця випускати стінгазету «для забезпечення самокритикою свого виробництва»; подати до преси не менше 15 дописів з подорожей про працю РСТ, виконати художньо-виробничий план театру на 100% та ін. [Умова, 1930].

Цей перелік зобов'язань, поряд з іншими наведеними у статті фактами, підтверджує думку дослідників, що театральне мистецтво, яке «вирізнялося особливими можливостями впливу на формування свідомості людей, в умовах становлення радянського тоталітарного режиму було приречене на його політико-ідеологічне обслуговування» [Полтавець, 2021, с. 148].

Висновки. Опираючись на матеріали із журналу «Сільський театр», можна зробити ряд висновків щодо участі робітничо-селянських театрів України в реалізації більшовицької політики на селі у 1929 та 1930 роках.

- В зазначений період робітничо-селянські театри, поряд із сценічними постановками популярних на той час п'єс, широко практикували малі театральні форми (матеріал для них часто брали із журналу «Сільський театр»): невеликі п'єси-агітки, інсценізації, «живі газети», частівки тощо.
- Робсельтеатри демонстрували стійку тенденцію щодо оновлення свого репертуару. Вилучалися «старі» постановки та відбувався перехід переважно на п'єси з «революційним» змістом, що демонстрували виразне класове спрямування та відображали в художній формі найважливіші питання «сучасного моменту».
- У діяльності робітничо-селянських театрів України ще активніше продовжували відбуватися організаційні зміни, спрямовані на заміну старих професійних акторів на молоді «чисто класові» кадри із числа здібних драмгуртківців.
- Вимоги, які висувалися до робітничо-селянських театрів, явно звужували суто сценічний аспект їхньої діяльності та зобов'язували приділяти велику увагу

політпросвітній роботі. Працівники театрів мали бути готовими відповісти практично на всі актуальні питання своєї аудиторії, пов'язані з радянськими перетвореннями в тогочасному селі.

- Пересувні робсельтеатри повинні були фактично перетворюватися в агітмистецькі бази та брати активну участь в різних кампаніях, які відбувалися в рамках більшовицької політики на селі: хлібозаготівля, посівна кампанія, колективізація, розкуркулювання та ін.
- Для селянства, яке дотримувалося «класово правильної» лінії, робітничо-селянські театри практикували деякі заохочення: безкоштовні концерти, знижку на квитки своїх вистав тощо.

Список використаних джерел та літератури

- Витяг із протоколу V-го районного з'їзду рад Краснокутчини, 1929. *Сільський театр*, 3-4, 54.
- Вітавський, О., 1929. Нарешті, міцно на ногах, *Сільський театр*, 10, 24-25.
- Вітавський, О., 1930. Пів року роботи РСТ Шепетівщини, *Сільський театр*, 6, 16-17.
- Вітавський, О., 1930. Шепетівський РСТ вже на нових рейках роботи, *Сільський театр*, 11, 25.
- Гасвський, М., 1930. Шеф, *Сільський театр*, 10, 3-21.
- Гак, М., 1929. Релігійні забобони (Антирелігійні приповідки-частівки), *Сільський театр*, 11, 19.
- Галась, І., 2010. Діяльність театральних колективів в Україні на зламі 20–30-х років минулого століття: за матеріалами Державного архіву друку, *Вісник Книжкової палати*, 11, 35-38.
- Горбенко, П., 1929. Буває й таке, *Сільський театр*, 9, 10-14.
- Горбенко, П., 1930. Заколот, *Сільський театр*, 2, 7-11.
- Горбенко, П., 1930. Крисогон, *Сільський театр*, 12, 4-13.
- Горбенко, П., 1930. Прейскурант отця Максима, *Сільський театр*, 1, 21-23.
- Євсіна, Т., 1929. Дитячі вистави селянським дітям, *Сільський театр*, 3-4, 53.
- Журба, А., 1930. Більшовицькі жнива, *Сільський театр*, 6, 9.
- Заїжджий, К., 1930. П'ятирічка в дії, *Сільський театр*, 12, 26-30.
- Захарченко, М. В., 2006. Розвиток та діяльність робітничо-селянських театрів в українському селі в 20-х роках ХХ століття, *Український селянин*, 10, 143-145.
- Зосименко, І., 1930. Другий більшовицький засів, *Сільський театр*, 9, 24.
- Ірій, А., 1930. Увага до постановки п'єси «За новий колектив», *Сільський театр*, 4, 9-11.
- Ісаєв, А., 1930. П'ятирічка. Живгазетна стаття, *Сільський театр*, 4, 13-19.
- Ісаєв, М., 1930. «Переможець – березень», *Сільський театр*, 2, 3-6.
- Каневський, І., 1929. Інструктаж Харківського РСТ по драмгуртках цукроварень, *Сільський театр*, 5, 37-38.
- Каневський, Л., 1930. Режисерські зауваження до вечірки «Новий шлях», *Сільський театр*, 3, 11-12.
- Кекін, Льодов, Роечко, 1930. Сумський робсельтеатр, *Сільський театр*, 11, 27.
- Кірзнер, А., 1929. Земля – мати, *Сільський театр*, 12, 3-23.
- Колгоспні частівки, 1930. *Сільський театр*, 6, 12.
- Комитько, Г., 1930. Пора подумати! *Сільський театр*, 2, 22.
- Ласкавий, І., 1930. Миколаєвський РСТ на селах округи, *Сільський театр*, 4, 27.
- Ласкавий, І., 1930. Праця РСТ Миколаєвщини, *Сільський театр*, 2, 22-23.
- Макаренко, А., 1930. Вовки, *Сільський театр*, 7, 3-17.
- Миргородець, 1930. Шашіль, *Сільський театр*, 11, 7-14.
- Мізюн, Г., 1929. Новими стежками, *Сільський театр*, 2, 4-18.
- Мудра, Г., 1930. Режисерські поради до п'єси «Шеф», *Сільський театр*, 10, 21-23.
- Невідомський, М., 1930. Режисерські вказівки до п'єси «Крисогон», *Сільський театр*, 12, 13-14.
- Невідомський, М., 1930. Шістнадцятому (Ораторія про перевиконання планів п'ятирічки), *Сільський театр*, 8, 2-4.

- Носенко, О., 1930. Село в «Диктатурі», *Сільський театр*, 1, 5-6.
- Онищенко, І., 1930. Режисерські зауваження до живгазетної статті «П'ятирічка», *Сільський театр*, 4, 19-21.
- Онищенко, І., 1930. Режисерські поради до п'єси «Вовки», *Сільський театр*, 7, 17-18.
- Орленко, 1930. Районна конференція драмгуртків, *Сільський театр*, 4, 29.
- П'ясецький, Л., 1930. За новий колектив, *Сільський театр*, 4, 3-9.
- Полтавець, Н. В., 2021. Селянська молодь УСРР 1920-х років як суб'єкт соціокультурних трансформацій: дис. ... д-ра філософії: 032 – Історія та археологія. Черкаси.
- Правдин, Г., 1929. Півроку на селі, *Сільський театр*, 3-4, 49-51.
- Правдин, Г., 1930. Реконструкція праці робсельтеатрів, *Сільський театр*, 5, 28-29.
- Правдин, Г., 1930. Другий Харківський робсельтеатр, *Сільський театр*, 8, 23.
- Предславич, Л., 1927. Дискусія про робсельтеатри, *Сільський театр*, 6, 1-2.
- Резолюції 1-ї Всеукраїнської конференції робсельтеатрів, 1930. *Сільський театр*, 7, 30-32.
- Робсельтеатрівець, 1930. До Всеукраїнської наради робсельтеатрів, *Сільський театр*, 5, 23-28.
- Рожен, Д., 1929. Рік роботи Київського державного пересувного селянського театру, *Сільський театр*, 7, 18-19.
- Семесенко, 1929. Запорізький Робсельтеатр, *Сільський театр*, 1, 23-24.
- Сидоренко, Й., 1930. Робсельтеатр на Криворіжжі, *Сільський театр*, 3, 29-30.
- Снісарський, І., 1930. Чабан, *Сільський театр*, 9, 9-23.
- Струменко, О., 1929. «СОЗ» (Вечірка за колективізацію), *Сільський театр*, 11, 5-18.
- Струменко, О., Ісаєв, А., 1930. «Новий шлях» (вечірка за масову колективізацію), *Сільський театр*, 3, 2-18.
- Умова на соціалістичне змагання І Харківського держробсельтеатру з Зінов'євським держробсельтеатром ім. Т. Шевченка, 1930. *Сільський театр*, 2, 19.
- Федотов, М., 1930. Робсельтеатр ім. Шевченка на Зінов'євщині, *Сільський театр*, 10, 33.
- Федотова, О. О., 2020. Театральне мистецтво радянської України в контексті комуністичної ідеології (1919-1930-ті рр.). *Сучасна культурологія та мистецтвознавство: досвід України та ЄС: Колективна монографія*. Рига: «Baltija Publishing», 477-492.
- Ходимчук, О., 1930. Режисерські вказівки до агітки «Шашіль», *Сільський театр*, 10, 14.
- Ш-ко, Й., 1930. «Диктатура» – прекрасна п'єса, *Сільський театр*, 1, 5.
- Шляхи і проблеми розвитку українського радянського театру, 1970. Київ: Мистецтво.
- Яровий, 1929. Панкрат та Кіндрат, *Сільський театр*, 2, 22-25.

References

- Fedotov, M., 1930. Robselteatr im. Shevchenka na Zinovievshchyni [Workers' and Peasants' Theater named after Shevchenko in the Zinovievsk district], *Silskyi teatr*, 10, 33. [in Ukrainian].
- Fedotova, O. O., 2020. Teatralne mystetstvo radianskoi Ukrainy v konteksti komunistychnoi ideolohii (1919 1930-ti rr.) [Theatrical art of Soviet Ukraine in the context of communist ideology (1919–1930s)]. *Suchasna kulturolohiia ta mystetstvoznnavstvo: dosvid Ukrainy ta YeS: Kolektyvna monohrafiia*. Rycha: «Baltija Publishing», 477-492. [in Ukrainian].
- Haievskyyi, M., 1930. Shef [The Boss], *Silskyi teatr*, 10, 3-21. [in Ukrainian].
- Hak, M., 1929. Relihiini zabobony (Antyrelihiini pryrovistky chastivky) [Religious superstitions (Anti-religious ditties)], *Silskyi teatr*, 11, 19. [in Ukrainian].
- Halas, I., 2010. Diialnist teatralnykh kolektyviv v Ukraini na zlami 20–30-kh rokiv mynuloho stolittia: za materialamy Derzhavnoho arkhivu druku [Activities of theater groups in Ukraine at the turn of the 20s and 30s of the past century: according to the materials of the State Print Archive], *Visnyk Knyzhkovoї palaty*, 11, 35-38. [in Ukrainian].
- Horbenko, P., 1930. Kryshon [Rat Chaser], *Silskyi teatr*, 12, 4-13. [in Ukrainian].
- Horbenko, P., 1930. Preiskurant otsia Maksyma [Father Maxym's price list], *Silskyi teatr*, 1, 21-23. [in Ukrainian].
- Horbenko, P., 1930. Zakolot [Insurgency], *Silskyi teatr*, 2, 7-11. [in Ukrainian].
- Horbenko, P., 1929. Buvaie y take [This also happens], *Silskyi teatr*, 9, 10-14. [in Ukrainian].
- Isaiev, A., 1930. Piatyrychka. Zhyvhaizetna stattia [Five year plan. Living newspaper article], *Silskyi teatr*, 4, 13-19. [in Ukrainian].

-
- Isaiev, M., 1930. «Peremozhets – berezen» [The winner is March], *Sil'skyi teatr*, 2, 3-6. [in Ukrainian].
- Kanevskiy, I., 1929. Instruktazh Kharkivskoho RST po dramhurtkakh tsukrovaren [Briefing of the Kharkiv WPT on drama groups of sugar mills], *Sil'skyi teatr*, 5, 37-38. [in Ukrainian].
- Kanevskiy, L., 1930. Rezhyserski zauvazhennia do vechirky «Novyi shliakh» [Director's remarks to the "New Way" party], *Sil'skyi teatr*, 3, 11-12. [in Ukrainian].
- Kekin, Lodov, Roienko, 1930. Sums'kyi robsel'teatr [Sumy Workers' and Peasants' Theater], *Sil'skyi teatr*, 11, 27. [in Ukrainian].
- Khodymchuk, O., 1930. Rezhyserski v'kazivky do ahitky «Shashil» [Director's instructions for the propaganda play "Wood Borer"], *Sil'skyi teatr*, 10, 14. [in Ukrainian].
- Kirzner, A., 1929. Zemlia – maty [Mother Earth], *Sil'skyi teatr*, 12, 3-23. [in Ukrainian].
- Kolhos'pni chastivky [Kolhosp ditties], 1930. *Sil'skyi teatr*, 6, 12. [in Ukrainian].
- Komytko, H., 1930. Pora podumat! [It's time to think!], *Sil'skyi teatr*, 2, 22. [in Ukrainian].
- Laskavyy, I., 1930. Mykolaievskiy RST na selakh okruhy [Mykolaiv WPT in the villages of the district], *Sil'skyi teatr*, 4, 27. [in Ukrainian].
- Laskavyy, I., 1930. Pratsia RST Mykolaievshchyny [Work of the WPT of the Mykolaiv Oblast], *Sil'skyi teatr*, 2, 22-23. [in Ukrainian].
- Makarenko, A., 1930. Vovky [Wolves], *Sil'skyi teatr*, 7, 3-17. [in Ukrainian].
- Miziun, H., 1929. Novymy stezhkamy [New paths], *Sil'skyi teatr*, 2, 4-18. [in Ukrainian].
- Mudra, H., 1930. Rezhyserski porady do piesy «Shef» [Director's advice for the play "The Boss"], *Sil'skyi teatr*, 10, 21-23. [in Ukrainian].
- Myrhorodets, 1930. Shashil [Wood Borer], *Sil'skyi teatr*, 11, 7-14. [in Ukrainian].
- Nevidomskiy, M., 1930. Rezhyserski v'kazivky do piesy «Krysohon» [Director's instructions for the play "Rat Chaser"], *Sil'skyi teatr*, 12, 13-14. [in Ukrainian].
- Nevidomskiy, M., 1930. Shistnadtsiatomu (Oratoriia pro perevykonannia planiv piatyrichky) [To the Sixteenth (Oratorio on the Over-Fulfillment of the Five-Year Plan)], *Sil'skyi teatr*, 8, 2-4. [in Ukrainian].
- Nosenko, O., 1930. Selo v «Dyktaturi» [Village in "Dictatorship"], *Sil'skyi teatr*, 1, 5-6. [in Ukrainian].
- Onyshchenko, I., 1930. Rezhyserski porady do piesy «Vovky» [Director's advice for the play "Wolves"], *Sil'skyi teatr*, 7, 17-18. [in Ukrainian].
- Onyshchenko, I., 1930. Rezhyserski zauvazhennia do zhyv hazetnoi statti «Piatyrichka» [Director's remarks to the living newspaper article "Five Year Plan"], *Sil'skyi teatr*, 4, 19-21. [in Ukrainian].
- Orlenko, 1930. Raionna konferentsiia dramhurtkiv [District conference of drama groups], *Sil'skyi teatr*, 4, 29. [in Ukrainian].
- Piasets'kyi, L., 1930. Za novyi kolektyv [For the new team], *Sil'skyi teatr*, 4, 3-9. [in Ukrainian].
- Poltavets, N. V., 2021. Selianska molod USRR 1920-kh rokiv yak subiekt sotsiokulturnykh transformatsii [Peasant youth of the USSR in the 1920s as a subject of sociocultural transformations]: dys. ... d-ra filosofii: 032 – Istoriia ta arkhеolohiia. Cherkasy. [in Ukrainian].
- Pravdin, H., 1930. Druhyi Kharkivskiy robsel'teatr [Second Kharkiv Workers' and Peasants' Theater], *Sil'skyi teatr*, 8, 23. [in Ukrainian].
- Pravdyn, H., 1929. Pivroku na seli [Half a year in the village], *Sil'skyi teatr*, 3-4, 49-51. [in Ukrainian].
- Pravdyn, H., 1930. Rekonstruktsiia pratsi robsel'teatriv [Reconstruction of the work of workers' and peasants' theaters], *Sil'skyi teatr*, 5, 28-29. [in Ukrainian].
- Predslavych, L., 1927. Dyskusiia pro robsel'teatry [Discussion about worker-peasant theaters], *Sil'skyi teatr*, 6, 1-2. [in Ukrainian].
- Rezoliutsii 1-yi Vseukrainskoi konferentsii robsel'teatriv [Resolutions of the 1st All-Ukrainian Conference of Workers' and Peasants' Theaters], 1930. *Sil'skyi teatr*, 7, 30-32. [in Ukrainian].
- Robsel'teatrivets, 1930. Do Vseukrainskoi narady robsel'teatriv [To the All-Ukrainian Meeting of Workers' and Peasants' Theaters], *Sil'skyi teatr*, 5, 23-28. [in Ukrainian].
- Rozhen, D., 1929. Rik roboty Kyivskoho derzhavnogo peresuvnogo selianskoho teatru [Year of operation of the Kyiv State Mobile Peasant Theater], *Sil'skyi teatr*, 7, 18-19. [in Ukrainian].
- Semesenko, 1929. Zaporiz'kyi Robsel'teatr [Zaporizhia Workers' and Peasants' Theater], *Sil'skyi teatr*, 1, 23-24. [in Ukrainian].

- Sh-ko, Y., 1930. «Dyktatura» – prekrasna piesa [“Dictatorship” is a wonderful play], *Silskyi teatr*, 1, 5. [in Ukrainian].
- Shliakhy i problemy rozvytku ukrainskoho radianskoho teatru [Ways and problems of the development of the Ukrainian Soviet theater], 1970. Kyiv: Mystetstvo. [in Ukrainian].
- Snisarskyi, I., 1930. Chaban [Shepherd], *Silskyi teatr*, 9, 9-23. [in Ukrainian].
- Strumenko, O., 1929. «SOZ» (Vechirka za kolektyvizatsiiu) [«CF» (Party for collectivization)], *Silskyi teatr*, 11, 5-18. [in Ukrainian].
- Strumenko, O., Isaiev, A., 1930. «Novyi shliakh» (vechirka za masovu kolektyvizatsiiu) [“New Way” (party for mass collectivization)], *Silskyi teatr*, 3, 2-18. [in Ukrainian].
- Sydorenko, Y., 1930. Robselteatr na Kryvorizhzhii [Workers' and Peasants' Theater in Kryvorizhzhia], *Silskyi teatr*, 3, 29-30. [in Ukrainian].
- Umova na sotsialistychne zmahannia I Kharkivskoho derzhrobselteatru z Zinovievskym derzhrobselteatrom im. T. Shevchenka [Condition for the socialist competition of the 1st Kharkiv State Workers' and Peasants' Theater with the Zinovievsk State Workers' and Peasants' Theater named after T. Shevchenko], 1930. *Silskyi teatr*, 2, 19. [in Ukrainian].
- Vitavskiy, O., 1929. Nareshti, mitsno na nohakh [Finally, firmly on our feet], *Silskyi teatr*, 10, 24-25. [in Ukrainian].
- Vitavskiy, O., 1930. Piv roku roboty RST Shepetivshchyny [Half a year of work of WPT of the Shepetivka District], *Silskyi teatr*, 6, 16-17. [in Ukrainian].
- Vitavskiy, O., 1930. Shepetivskiy RST vzhe na novykh reikakh roboty [Shepetivka WPT is already on the new tracks of work], *Silskyi teatr*, 11, 25. [in Ukrainian].
- Vytiah iz protokolu V-ho raionnoho zizdu rad Krasnokutchyny [Extract from the Minutes of the 5th District Congress of Krasnokutchyna Councils], 1929. *Silskyi teatr*, 3-4, 54. [in Ukrainian].
- Yarovyi, 1929. Pankrat ta Kindrat [Pankrat and Kindrat], *Silskyi teatr*, 2, 22-25. [in Ukrainian].
- Yevsina, T., 1929. Dytiachi vystavy selianskym ditiam [Children's plays for peasant children], *Silskyi teatr*, 3-4, 53. [in Ukrainian].
- Yrii, A., 1930. Uvaha do postanovky piesy «Za novyi kolektyv» [Attention to the production of the play "For a New Team"], *Silskyi teatr*, 4, 9-11. [in Ukrainian].
- Zaizhdzhyi, K., 1930. Piatyrichka v dii [Five year plan in action], *Silskyi teatr*, 12, 26-30. [in Ukrainian].
- Zakharchenko, M. V., 2006. Rozvytok ta diialnist robitnycho-selianskykh teatriv v ukrainskomu seli v 20-kh rokakh KhKh stolittia [Development and activity of worker-peasant theaters in the Ukrainian village in the 20s of the 20th century], *Ukrainskyi selianyn*, 10, 143-145. [in Ukrainian].
- Zhurba, A., 1930. Bilshovytski zhnyva [The Bolshevik harvest], *Silskyi teatr*, 6, 9. [in Ukrainian].
- Zosymenko, I., 1930. Druhyi bilshovytskyi zasiv [Second Bolshevik sowing], *Silskyi teatr*, 9, 24. [in Ukrainian].

**WORKER-PEASANT THEATERS OF UKRAINE
TO IMPLEMENT THE BOLSHEVIST POLICY IN THE COUNTRYSIDE
IN 1929 AND 1930 (ACCORDING TO THE MATERIALS
OF THE “SILSKYI TEATR” (VILLAGE THEATER) MAGAZINE)**

Viktor Grinchenko

Candidate of Historical Sciences,

Associate Professor of the Department of History of Ukraine and World History,
Central Ukrainian State University named after Volodymyr Vynichenko, Kropyvnytskyi

Abstract. *The article highlights and analyses various materials from the artistic, social, and political magazine “Silskyi Teatr” (Village Theater) (a printed organ of the Kharkiv City Department of Arts of the Political Science Administration of the Ukrainian SSR), which directly or indirectly reflect the participation of mobile worker-peasant theaters in Ukraine to implement the Bolshevik policy in the countryside in 1929 and 1930.*

The conclusions were drawn that during the specified period, along with stage productions of plays popular at the time, so-called small theatrical forms (small propaganda plays, dramatizations, “living newspapers”, ditties, etc.) were widely practiced. Worker-peasant theaters (robseltheaters) demonstrated a steady tendency to update their repertoire. “Old” productions were withdrawn and a transition was made

---

mainly to plays with a “revolutionary” content, which demonstrated a clear class orientation and reflected the most important issues of the “current moment” in artistic form. Organizational changes aimed at replacing old professional actors with young “purely class” personnel from among capable drama group members continued to take place even more actively in the activities of the worker-peasant theaters of Ukraine. The demands placed on worker-peasant theaters clearly narrowed the stage aspect of their activity and obliged them to pay great attention to political education work. The theater workers had to be ready to answer almost all urgent questions from their audience related to the Soviet transformations in the village at that time. Mobile theaters were supposed to actually turn into propaganda bases to take an active part in various campaigns that took place within the framework of the Bolshevik policy in the countryside: grain deliveries to the state, sowing campaigns, collectivization, dekurkulization, etc. For the peasants who adhered to the “class correct” line, worker-peasant theaters could practice some incentives: free concerts, discounts on tickets for their performances, etc.

Key words: *worker-peasant theaters, Ukraine, 1929s and 1930s, stage activity, political education work, Bolshevik campaigns in the countryside, “Silskyi Teatr” magazine.*